

MASSIP BONET, Francesc (ed.). *Repensar el sombrío Medioevo. Those Dark Ages Revisited*. Kassel: Edition Reichenberger (Problemata Literaria 75), 2014, 245 pp.

Gabriel ENSENYAT PUJOL¹

Com indica el títol d'aquest volum col·lectiu, els estudis que l'integren replantegen els canvis i les continuïtats que observam al llarg de l'Edat Mitjana en l'àmbit cultural, traduïts en els aspectes ací analitzats. Un total de dotze aportacions, dividides en quatre blocs temàtics que contenen, cada un, tres treballs, permeten atansar-nos a diferents aspectes referits als àmbits plàstic i constructiu, escènic, de gènere i literari.

Cronològicament, les aportacions comprenen els segles XII-XVII i en algun cas fins i tot s'estenen més enllà d'aquest període, seguint la idea d'una llarga Edat Mitjana que va plantejar Jacques Le Goff. Això ens permet veure com determinades manifestacions originàries de l'època medieval perduren durant l'època moderna, amb els pertinents canvis o adaptacions al context del moment. Alhora, algunes de les aportacions referides als segles pròpiament medievals estudien la traça clàssica de la matèria analitzada, amb la qual cosa es fan paleses les continuïtats culturals, així mateix solcades amb les innovacions que es van introduint.

La tasca, com es posa de manifest en la presentació del volum per part del seu curador, Francesc Massip, fa part del treball que desenvolupa el Grup d'investigació interdisciplinària i plurinacional LAiREM, un equip que ja gaudeix d'un recorregut consolidat (2009 SGR 258 i 2014 SGR 849), del qual Massip mateix és el coordinador. El llibre ara editat és, per tant, un fruit d'aquesta recerca, a través de la qual els membres del grup es plantegen arribar a uns objectius comuns a partir de la matèria treballada

¹ Doctor en Història Medieval. Catedràtic del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears des de 1989. *Internet*, <http://www.uib.cat/personal/ABDI1MDc>.

rem

COSTA, Ricardo da, e SALVADOR GONZÁLEZ, José María (orgs.). *Mirabilia 25* (2017/2)

Idea and Image of royal power of the monarchies in Ancient and Medieval World

Concepção e Imagem do poder real monárquico no mundo antigo e medieval

Imágen y Representación del poder real de las monarquias en los mundos antiguo y medieval

Jun-Dez 2017/ISSN 1676-5818

per a cada un d'ells. I ho fan prescindint de les etiquetes i visions encara a l'ús sobre l'Edat Mitjana, tant la que la considera una època d'ombres i de tenebres, forjada pels humanistes i refermada pels il·lustrats, com la que en féu un període d'esplendor, derivada de la idealització del Romanticisme. Totes dues, val a dir-ho, continuen ben vigents als nostres dies, a través de la imatge, positiva o negativa, que ens donen del món medieval els mitjans de comunicació, la literatura, el cinema, etc.

COSTA, Ricardo da, e SALVADOR GONZÁLEZ, José María (orgs.). *Mirabilia 25* (2017/2)
Idea and Image of royal power of the monarchies in Ancient and Medieval World
Concepção e Imagem do poder real monárquico no mundo antigo e medieval
Imágen y Representación del poder real de las monarquias en los mundos antiguo y medieval
Jun-Dez 2017/ISSN 1676-5818

Després de la presentació per part del curador, el volum s'obre amb el primer bloc, dedicat a “Las artes plásticas en su espacio”, que comença amb l'anàlisi que fa Licia Buttà de la cultura icònica medieval i del seu estudi a l'era digital, amb tots els ets i els uts que planteja la qüestió. És una aportació molt oportuna, ja que el gran volum d'informació que trobam a la xarxa obliga a destriar, una tasca que el lector no especialitzat moltes vegades no està en condicions de fer.

Entre els aspectes positius derivats del nou món digital figura l'accessibilitat als fons iconogràfics més diversos, i precisament aquesta circumstància ha permès que Daniel Rico pogués estudiar amb cura la “formosa deformitas” que ja va cridar l'atenció fins i tot dels medievals (però no en positiu, com en el cas de sant Bernat). La matèria, com sabem, és objecte de debat i ací el que exposa Rico és que la idea del “ridiculum” pretén remarcar l'element sagrat.

La tercera aportació del bloc la constitueix l'anàlisi iconogràfica que fa Eduardo Carrero d'una pintura de Pieter Claessens el Vell, de la tercera dècada del segle XVI. L'objectiu consisteix a desvetllar l'arquitectura, el mobiliari i la litúrgia dramatitzada de l'espai gòtic que ens presenta la imatge pictòrica.

El segon bloc, dedicat a les “Artes escénicas: iconografía y etnografía”, s'inicia amb l'aportació de Francesc Massip, que presenta noves metodologies d'estudi de l'espectacle tardomedieval i renaixentista a partir de la iconografia, que és una de les escasses fonts que permeten visibilitzar el món escènic d'aquell temps. A continuació, Sandra Pietrini analitza la iconografia que acompanya els textos de Terenci als segles XIV-XV. I Oscar-Armando García Gutiérrez planteja les continuïtats de la tradició teatral tardomedieval a la festivitat hispanoamericana a través de la festa del folls, una manifestació ja molt controvertida a l'Edat Mitjana.

Tot seguit ens trobam amb els estudi de gènere (“De la rueca a la pluma: los estudios de género en torno a la Edad Media y temprana Edad Moderna”), dedicats a estudiar la participació de la dona medieval en la producció i el consum de les arts i de les lletres durant l'etapa medieval. En aquest sentit, Almudena Blasco es fa ressò dels dos models femenins de l'època: el doctrinal de l'Església (basat en la idea d'una dona submissa, temorenca, devota...) i el cortesà de l'alta societat, que trobam reflectit en la festa, la iconografia i la literatura.

Segueix l'aportació de Lenke Kovács dedicada al tractament dels personatges femenins de les conegudes consuetes mallorquines del manuscrit Llabrés, amb les diverses variants (heroïnes de l'antic Testament, Maria, Maria Magdalena i altres dones

COSTA, Ricardo da, e SALVADOR GONZÁLEZ, José María (orgs.). *Mirabilia 25* (2017/2)

Idea and Image of royal power of the monarchies in Ancient and Medieval World

Concepção e Imagem do poder real monárquico no mundo antigo e medieval

Imágen y Representación del poder real de las monarquias en los mundos antiguo y medieval

Jun-Dez 2017/ISSN 1676-5818

exemplars i les santes). Mentre que Rebeca Sanmartín tracta l'escriptura conventual femenina a través del cas de la monja cistercenca María Vela y Cueto (1561-1617), escriptora visionària i de rigorosos dejunis, analitzats a partir de la perspectiva històrica del dejuni femení i la construcció cultural del concepte mèdic d'anorèxia.

Finalment, en el bloc dedicat a l'estudi de la petja literària ("Patrimonio literario"), Anton Espadaler exposa el significat de la composició "So fo e'l temps" de Raimon Vidal de Besalú. Allò que es debat, després que la dama hagi rebutjat el cavaller que l'ha servida durant set anys, és si el fet constitueix una amenaça contra l'equilibri cortès o bé se n'ha de derivar l'abnegació i l'obediència feudal degudes per part de qui, en definitiva, és un vassall. A continuació Donatella Siviero planteja les estratègies comunes que seguien els historiadors i novel·listes tardomedievals a l'hora de donar versemblança al relat, que sobretot els primers extreien dels segons.

I, per acabar, Llivia Palliso replanteja la debatuda lectura política de *La Faula* de Guillem de Torroella, remarcant la lliçó favorable a la dinastia de Mallorca que hi trobam. Ho fa establint el paral·lelisme diguem-ne ideològic d'aquesta obra amb una altra de característiques semblants: el *Floriant et Florete* d'un segle anterior, referit a l'enfrontament a Sicília entre els Anjou i els Hohenstaufen.

Com a conclusió general, hem de fer una valoració força positiva d'aquest volum per dos motius fonamentals. En primer lloc per l'aportació concreta de cada treball en relació amb la matèria estudiada, en la mesura que les aportacions individuals estudien aspectes nous i en replantegen d'altres. I, com a obra de conjunt, perquè assoleix l'objectiu de plantejar les continuïtats i discontinuïtats que trobam en la cultura medieval, d'aquesta llarga Edat Mitjana objecte d'atenció. No cal dir que l'estudiós espera que el grup continuï fent tan bona feina i que aviat ens obsequï amb noves publicacions, del mateix tenor que aquesta.